

MAAR WIE
WAARBORGT DE
VEILIGHEID VAN
DE KRAAM-
VERZORGENDE?

DE MELDCODE: *werken aan een veilig thuis*

Iedere kraamverzorgende kan ermee te maken krijgen: een onveilige situatie in het kraamgezin. Onveilig voor het kind of de ouder, maar het kan ook onveilig zijn voor de kraamverzorgende zelf. Omdat er sprake is van intimidatie, verbaal geweld of zelfs fysiek geweld gebruikt wordt.

Gelukkig gaat het in de meeste gezinnen goed. Maar wat doe je als er toch iets aan de hand is?

In geval van een onveilige situatie in het gezin tussen de gezinsleden is de kraamverzorgende verplicht de meldcode in te zetten. Deze bestaat uit vijf stappen, en helpt bij het oplossen van de situatie in het gezin.

Uit recent onderzoek van het Kenniscentrum Kraamzorg (KCKZ) onder meer dan duizend kraamverzorgenden blijkt, dat meer dan de helft van de ondervraagden in het afgelopen jaar een onveilige situatie in een gezin heeft gezien of heeft meegemaakt, maar hiermee om verschillende redenen niets heeft gedaan. 'Het inzetten van de meldcode is verplicht,' legt Linda Bregman van het KCKZ uit. 'Maar het daadwerkelijk doen van een

melding dient pas na zorgvuldige afweging gedaan te worden.'

Dit is echter niet de reden waarom veel kraamverzorgenden geen melding maken. 'Je kunt wel hameren op het gebruik van de meldcode, maar beter is te onderzoeken waarom kraamverzorgenden uiteindelijk geen melding doen, terwijl het in bepaalde gevallen wel zou moeten.' Kraamverzorgenden wordt vaak laksheid verweten als ze niet melden, of zelfs desinteresse. Maar wat blijkt de werkelijke reden? Meldangst.

Meldangst

'De meeste kraamverzorgenden die iets gezien hebben in een gezin en geen melding maken, doen dit omdat ze bang zijn voor hun eigen veiligheid,' legt Linda uit. 'Ze vrezen dat het kraamgezin er snel achter is wie de melding heeft ge-

HET ONDERZOEK

Voor het onderzoek werden 8635 kraamverzorgenden gevraagd deel te nemen. Maar liefst 1026 kraamverzorgenden vulden de enquête in.

Van de ondervraagden gaf 23 procent aan in het afgelopen jaar signalen te hebben opgevangen van kinderverwaarlozing, huiselijk geweld of mishandeling. Ongeveer 55 procent heeft stap 1 en 2 van de meldcode ingezet, maar heeft uiteindelijk niet zelf gemeld of er is helemaal niet gemeld. Soms werd er zelf niet gemeld omdat de verloskundige de melding maakte, soms omdat de verloskundige de melding niet nodig vond. Andere ondervraagden gaven aan niet te melden omdat ze in de buurt van het kraamgezin wonen, ze bang waren dat het kraamgezin dadelijk zou weten dat de kraamverzorgende de melding had gemaakt, of omdat ze bang waren voor represailles. Ook werd soms geen melding gemaakt omdat de leidinggevende en / of aandachtsfunctionaris het niet nodig vond. Op de momenten dat wel hulp werd gevraagd, werd deze in 63 procent van de gevallen niet gegeven.

maakt, en verhaal komt halen. De tweede reden die werd gegeven was de matige ondersteuning die de kraamverzorgende kreeg van de organisatie en de verloskundige. De derde reden was de verloskundige die aangaf dat ze het probleem niet konden oplossen, dus dat het maken van een melding niet nodig is.' De eerst genoemde reden is schrijnend. 'Niet melden omdat je bang bent. Want wie beschermt de kraamverzorgende? Wie zorgt er voor haar veiligheid? In de meldcode is dat niet geregeld. Dat is een groot pijnpunt voor het KCKZ. Bij bijvoorbeeld een bedrijfshulpver-

leningscursus of een eerste hulp training wordt erop gehamerd: je eigen veiligheid komt eerst. Maar in een kraamgezin is de veiligheid van de zorgverlener blijkbaar ondergeschikt aan die van de cliënt.'

Negatief in het nieuws

'Het maakt het er overigens ook niet beter op dat Jeugdzorg en de Kinderbescherming niet altijd even positief in het nieuws zijn. Een kraamverzorgende kan dan denken: 'Als ik deze situatie meld, wordt het kind misschien uit huis geplaatst. Waar komt het dan terecht? En wordt het voor het kind dan beter of juist slechter?' Die vragen kunnen ervoor zorgen dat een kraamverzorgende twijfelt, en besluit niet te melden.'

Het wijzende vingertje

Wat het er niet beter op maakt, is de eenzijdige aandacht die het krijgt in de media. 'Het steekt dat er wel regelmatig aandacht wordt gegeven aan onveilige thuissituaties en agressie, maar dat een onjuist beeld wordt geschetst. Vaak krijgen kraamverzorgenden het opgeheven vingertje. Ze zouden laks zijn, en een onveilige situatie daarom niet melden. Daardoor is het gezin het 'slachtoffer' omdat er ingegrepen had kunnen worden, maar dit niet is gedaan. Bijna nooit komt de kraamverzorgende aan het woord. Bijna nooit krijgt zij de kans uit te leggen dat ze niet laks is, maar bang. Ze is bang voor represailles en vindt niet altijd de juiste steun bij de verloskundige of de organisatie waarvoor zij werkt.

'Ik kan mij voorstellen dat het voor kraamverzorgenden een moeilijke afweging is. Ze hebben liefde voor het gezin, voor de baby, en willen niets liever dan dat het kind opgroeit in een veilige omgeving. Dat je een onveilige situatie niet durft te melden omdat je bang bent voor je eigen veiligheid, is voor een kraamverzorgende moeilijk te verteren. Zij snapt heel goed dat het belangrijk is een onveilige situatie te melden. Maar wat doe je als je bang bent dat er de volgende dag een steen door je raam gegooid wordt? Daar mag – en moet – ook in de media meer aandacht aan worden besteed.'

'Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft serieus naar ons geluisterd toen we onze zorgen uitten. En geven aan dat zij willen meedenken over de vraag hoe we de veiligheid van kraamverzorgenden beter kunnen waarborgen bij het doen van een melding, zodat er vaker gemeld wordt.'

Terugkoppeling

'Wat we uit gesprekken met kraamverzorgenden terugkregen, was de noodzaak tot een terugkoppeling. Als je een melding maakt, hoor je nooit of de situatie er werkelijk beter op is geworden. Had je melding zin? Is het kind nu veilig? Een veel gehoorde reactie is: 'Waarom zou ik het mijzelf moeilijk maken als ik toch nooit hoor of het gelukt is of niet?' Je eigen veiligheid

TIPS BIJ EEN ONPRETTIGE SITUATIE

- › Bel 112 bij direct gevaar.
- › Houd je telefoon altijd bij je.
- › Houd de auto- of fiets sleutels altijd bij je.
- › Zet je tas bij de deur of in ieder geval op een plaats waar je snel bij kunt.
- › Blijf rustig en probeer te de-escaleren door begrip te tonen, te luisteren en samen te vatten.
- › Stel en bewaak je grenzen.
- › Je eigen veiligheid komt eerst, is er gevaar voor die veiligheid, zorg dan dat je snel wegkomt.

TIPS TER PREVENTIE

- › Houd een intake altijd thuis.
- › Bied kraamverzorgenden een cursus weerbaarheid.
- › Informeer de wijkagent over de situatie.
- › Geef alleen je voornaam, noem niet je achternaam.
- › Zet je auto niet voor de deur of in de straat, maar een straat verder zodat het nummerbord niet eenvoudig genoteerd kan worden.

in de waagschaal stellen is beter te overwegen als je weet dat het er werkelijk toe doet, dat je melding het gewenste resultaat bereikt. Privacy is daarbij een groot punt, dat begrijpen we. Maar dan kunnen wij zeggen: we hoeven geen melding te maken. Dat klinkt hard, maar de veiligheid van de kraamverzorgende komt eerst. Je zou de hele wereld wel willen redden. Maar niet ten koste van de kraamverzorgende. Een terugkoppeling, op wat voor manier dan ook, zou verplicht moeten worden. Het maakt de keuze tussen wel of niet melden voor een kraamverzorgende in ieder geval vaak gemakkelijker.'

ZZP'ers en de meldcode

Als ZZP'er heb je een extra 'handicap' als het aankomt op het waarborgen van je veiligheid. 'De meeste ZZP'ers werken rechtstreeks voor een cliënt, of via een bemiddelingsbureau. Op de facturen die zij sturen, moeten alle gegevens van de zelfstandige staan. Niet alleen de voornaam en achternaam, maar ook het adres. Dan snap ik heel goed dat een kraamverzorgende het niet ziet zitten een melding te maken. Ze heeft niet de relatieve

anonimiteit van werken voor een kraambureau, al haar gegevens staan immers op de factuur.'

'Daarom wil ik pleiten voor het op de factuur schrappen van privacy-gevoelige gegevens. Zo min mogelijk privé gegevens prijsgeven geeft een zelfstandige een groter gevoel van veiligheid.'

Agressie in een gezin

Je kunt te maken hebben met een onveilige situatie, zoals drugs- of drankgebruik, een onderling geweld of psychoses. Het kan ook voorkomen dat je direct te maken krijgt met agressie in een gezin, dus tegen jou als kraamverzorgende. Verbale agressie, zoals uitschelden, openlijk en voortdurend je kennis en kunde in twijfel trekken, of het uiten van bedreigingen. Maar ook fysiek geweld komt voor, van duwen en trekken tot het onder de voeten wegschoppen van een opstapje als je iets op een plank in de kast wilt leggen. Ook intimidatie mag hierbij niet vergeten worden, zoals het op slot draaien van de deur zodat je niet weg kunt als je je uren voor die dag gemaakt hebt. Al deze voorbeelden komen uit de praktijk.

Uit de enquête blijkt, dat 690 van de ondervraagden te maken heeft gehad met intimidatie in een gezin. Verbale agressie kwam ook veel voor, 688 van de ondervraagde kraamverzorgenden gaf aan dat ze hiermee te maken hadden. Van de ondervraagden hadden 910 kraamverzorgenden te maken met fysieke agressie.

'Vroeger had men soms een kort

lontje. Tegenwoordig lijkt het, alsof sommige mensen helemaal geen lontje meer hebben. Ook deze dingen zijn absoluut niet oké.'

'Ik wil benadrukken dat we de veiligheid van de kraamverzorgende niet vergeten,' besluit Linda. 'We hebben geen pasklare oplossing, waar werken wel toe naar betere regels en doen we wat we kunnen. Op de achtergrond zijn we druk bezig met het geven van voorlichting, het pleiten voor een herziening van

de meldcode, door bijvoorbeeld in de vierde stap ook de afweging te maken of het melden invloed heeft op de veiligheid van de melder zelf. Dat doen we met onderzoeken naar hoe het beter kan, in gesprek gaan met kraamverzorgenden en organisaties. Het gaat traag, maar we laten niet los. We zetten stappen in de goede richting. Kraamverzorgenden zijn zo belangrijk, ze mogen geen kind van de rekening worden. Veiligheid van kraamverzorgenden staat voorop.'

STAPPEN VAN DE MELDCODE

- › STAP 1: signalen in kaart brengen.
- › STAP 2: overleggen met collega / leidinggevende / Veilig Thuis.
- › STAP 3: zorgen bespreken met ouders en kind.
- › STAP 4: afwegen van geweld.
- › STAP 5: is melden nodig, is hulpverlening nodig?